

מכתלי בית ההוראה

אקטואליה
בהלכה

פניני הלכה למעשה, בענייני דיומא ושאלות המתחדשות

מרבני בית המדרש להוראה ודיינות "באר ישראל"

בראשות מורינו הגאון רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א

מכתלי בית ההוראה

תשובה ממורינו הרב שליט"א

אמירה לנכרי בשבת להפעיל מזגן

בליל שבת האחרון ארעה הפסקת חשמל באזורנו, גם לאחר שהחשמל חזר לפעול, הפחת של המזגן בביתנו נשאר למטה. רצינו לשאול, האם מותר לומר בשבת לנכרי להרים את הפחת ולהפעיל את המזגן בבית? תשובת מורינו הרב שליט"א:

חולי או צער כטעם להתיר איסור אמירה

בשולחן ערוך (סימן שכח סעיף ז') נפסק שחולה שנפל מחמת חליו למשכב ואין בו סכנה, או שיש לו מיחוש שמצטער וחלה ממנו כל גופו, אומרים לאינו יהודי לעשות לו רפואה, אבל בחולה קצת, הביא השולחן ערוך (סימן שז סעיף ה) מחלוקת האם מותר אמירה לנכרי, וזה לשונו: 'דבר שאינו מלאכה, ואינו אסור לעשות בשבת אלא משום שבות, מותר לישראל לומר לאינו יהודי לעשותו בשבת, והוא יהיה שם מקצת חולי, או יהיה צריך לדבר צורך הרבה, או מפני מצוה וכו'. ויש אוסרין'. מקור השיטה הראשונה היא ברמב"ם (שבת פרק ו הלכה י') שהתיר איסור אמירה לנכרי לעשות איסור דרבנן גם במקום צער, וכמבואר גם בהמשך דברי השולחן ערוך.

בפוסקים נקטו לעיקר כמו שסתם השולחן ערוך בתחילה, להתיר שבות דאמירה לנכרי באיסור דרבנן במקום חולי, במקום צער, בצורך הרבה, או במקום מצווה.

חולי או צער מחמת הקור

הראשונים דנו על אדם בריא שווהה במקום בו הקור גדול, ויש חשש שמא מחמת הקור יביא עליו חולי, וכתבו להתיר איסור הבערה דאורייתא על ידי הגוי, כי כשם שהותרה אמירה לנכרי באיסור דאורייתא במי שכבר נפל למשכב מחמת חליו, כן הותרה אמירה לנכרי גם כדי למנוע את המחלה. אך נחלקו האם באופן שהחשש חולי רחוק, אבל יש צער גדול בשהיה בקור, ניתן להתיר מחמת הצער לחוד גם כן איסור הבערה דאורייתא על ידי גוי.

במרדכי (שבת סימן תנב) הביא תשובת רבינו יום טוב, כי מנעוריו היה 'משתומם על האוסרים להתחמם כנגד מדורת נכרי הנעשה בשביל ישראל, כי ראיתי אבא מורי ורבינו משולם ז"ל שהיו פרושים, שהיו מתחממין, וכן גדולי עולם'. וכתב דטעם ההיתר משום 'שהכל חולים אצל הקור, ואם אין ממש חולים מצטערין הן לכל הפחות'. והביא ראיות להתיר איסורי שבות משום צער, וכתב כי לולי שהיו תמהים עליו היה מתיר לא רק להנות ממעשה הגוי בשבת, אלא גם לצוות לתחילה לגוי להדליק את המדורה ואין להחמיר במקום צער'.

המשך בעמ' ג'

הלכה למעשה

תשובות ממורינו הרב שליט"א

יציאה לדרך בערב שבת

יש לי רכב פרטי ואני מעדיף שלא להגיע להורים הרבה זמן לפני שבת, רציתי לברר עד מתי מותר לי לצאת לנסיעה בערב שבת?
ת. ראוי לצאת לדרך בזמן ניכר לפני שבת שעל פי המשוער יגיע לעיר לכל הפחות שעה לפני כניסת שבת³. בתחבורה ציבורית, ירא שמים יזהר לצאת קודם לכן, הואיל ולעתים בערב שבת מצויות תקלות בלתי צפויות כגון פקקים, עומסים וכדומה, אך גם ברכב רגיל יש לחוש לכל הנ"ל, ולכן ראוי לצאת באופן שיגיע למחוז חפצו לכל הפחות שעה לפני שבת.

תספורת - חלאקה בבין המצרים

בני נעשה בן שלש בימי בין המצרים, האם מותר לקיים את מנהג החלאקה לגלח את שערותיו ולעשות לו פאות בימים אלו?
ת. לבני ספרד מותר⁴. גם לגבי בני אשכנז הנוהגים כפסק הרמ"א (סי' תקנא ס"ו) שאין מסתפרים משבעה עשר בתמוז, מותר לערוך חלאקה משום שהוא צורך מצווה⁵, אך לתחילה ראוי להקדים את התספורת לפני שלושת השבועות. ואם לא הקדים, מותר לעשותו אפילו בשבוע שחל בו תשעה באב, אבל לא יעשה ברוב עם⁶.

המשך בעמ' ב'

פתיחת דוא"ל ותא הקולי לפני תפילת שחרית

האם מותר לבדוק הודעות דוא"ל או להאזין להודעות בתא קולי בדרך תפילת שחרית?
ת. אף שאסור לאדם לעשות חפציו קודם שיתפלל (או"ח סי' פט ס"ג), כתבו הפוסקים כי פעולות קלות אפשר להקל לעשותן לפני התפילה, וכן פתיחת תיבת דוא"ל כדי לבדוק האם התקבלו הודעות עסקיות או שמיעת תא קולי וכדומה⁷, והמחמיר תבוא עליו ברכה.

בית רק מראש חודש עד שבוע שחל בו. אך הגאון רבי יעקב עמדין (שו"ת שאלת יעבץ ח"ב סי' ס"ג ובספרו מור וקציעה סי' תקנא) אסר אף מראש חודש אב ואילך, וכתב שהמיקל מותר לקראו עברין, ובשדי חמד (או"ח פאת השדה מע' בין המצרים ס"א אות ז') כתב בשם הנהגת ביהודה (מהר"ק סי' כח) שאסור אף מ"ז תמוז ואילך. ולמעשה הכריעו הפוסקים (אורחות חיים ספינקא שם בשם גירות משנין, קיצור שולחן ערוך סי' קכב סט"ו), להקל לבעל ברית, למהול ולסנדק להסתפר עד שבוע שחל בו תשעה באב כל השבוע שלפניו, ובשדי חמד (שם) כתב להחמיר כיון שהגאון יעב"ץ אסר וקרא למיקל עברין, לכן שב ואל תעש עודף ולא הסתפר. ובכ"פ החיים (שם סק"ג) כתב להקל רק אם נצרך לכך ששערותיו מגודלות.

התארח, ע"פ רוב אין חשש שיגיע לידי חילול שבת, ואולם עכ"ז כיון שהדבר שכח שעלול להיות עיכובים לא צפויים בכביש, לכתחילה ראוי לקיים את דברי הפוסקים שיוכל להגיע זמן ראוי לפני שבת למחוז חפצו.
4 בני ספרד נהגו שלא להסתפר אף בשבוע שחל בו תשעה באב, על פי מה שכתבו הרמב"ם (תענית פ"ה ה"ז) והשלחן ערוך (סי' תקנא ס"ג). ובספר חזון עובדיה (ארבע תעניות) כתב שאלו מבני ספרד הלומדים או גרים בסביבת אשכנזים ורוצים להחמיר בזה, רשאים להחמיר.
5 בשער הציון (סק"ג) הביא מתשובת חתם סופר (או"ח סי' קנח) שהתיר לבעל ברית להסתפר אף בשבוע שחל בו תשעה באב, אך כתב שלא התירו תספורת רק לצורך ברית מילה אבל לא לצורך פדיון הבן ושאר שמחות של מצוה: 'לא לישתמש לשום אחד לנהוג להתיר תספורת לשמחות הנ"ל' (סעודת סיום מסכת פדיון הבן) ונהגו כן במילה דווקא! וטעם הדבר כתב על פי מה שכתב מהר"ל (רי"ש הלכות מילה בשם רבינו פרץ) שבעל הברית הוא כמו מקטיר קטורת ומתעשר וכו'. ובשערי תשובה (שם סק"א) הביא בשם כמה אחרונים שג"כ התירו תספורת לבעל

3 בשולחן ערוך (או"ח סי' רמט ס"א) כתב שיעור לזמן שיוכל להגיע ולהכין צרכי שבת: אין הולכים בערב שבת יותר משלוש פרסאות, כדי שיגיע לביתו בעוד היום גדול ויוכל להכין צרכי סעודה לשבת, בין שהולך לבית אחרים בין שהולך לביתו. וה"מ כשהוא ביישוב, במקום שיוכל להכין צרכי שבת, אבל אם במקום שהוא שם א"א לו להכין צרכי שבת, או שאינו מקום יישוב בטוח, מותר לילך אפילו כמה פרסאות. ואם שלח להודיעם שהוא הולך שם לשבת, מותר לילך כמה פרסאות בכל גוונא. וכתב במשנה ברורה (שם סק"ג) שאף במקום שמתארח אצל אחרים ואין חשש שלא יהיו לו צרכי שבת, מ"מ צריך לזהר לכתחלה שלא ילך או יטע עד סמוך לערב מפני שכמה פעמים נכשלים ע"ז⁸ ובאים לידי חילול שבת וכו'. וכתב בערוך השולחן (שם ס"ג) בנסיעה במסילת הברזל צריך לחשוב החשבון היטב שהרי גם כאשר תעמוד ויבא על מקומו נצרך לו לנסוע בעגלה לבא לביתו. כמו כן צריך לזהר אם נוסעים עם מונית ונהגה יהודי, שאם הנסיעה מאוחרת נמצא שגורם שהנהג יחזור לביתו לאחר השקיעה ומחלל שבת בגללו (ראה שו"ת משנת יסף ח"ה סי' טו). ואמנם בזמננו, אם אין מוטל עליו להכין צרכי שבת, וכגון כנסוטיס להורים או

1 מלאכות קלות כגון הכנסת כביסה למכונת כביסה והפעלתה, הורדת פת אשפה בדרך לבית הכנסת, או עיון קל בעיתון - כתבו הפוסקים שאפשר להקל לעשותן לפני התפילה. (הגר"ש איערבאך, תפילה חלכתה פ"ו הערה לו). וכן לעניין סידור המטה יש פוסקים שכתבו שמוותר מאחר שפעולה זו נחשבת לדרך ארץ ואינה בגדר מלאכה (פאר הורח"ד עמ' ר"ג בשם החו"א, נקיות וכבוד בתפלה פ"ו הערה 21. ש"ח תפלה עמוד תשל בשם הגר"ח קנייבסקי והגר"ם שטרנבוך). והגר"ש איערבאך הקל רק אם אין אדם אחר שיסדר עבורו.
2 ע"פ מה שכתב בשולחן ערוך (סימן פט סעיף ב) שמוותר ללכת לבית חבר לראות איזה עסק קודם התפילה. וביאר במשנה ברורה (סק"ב) שראיית העסק המותרת זהו רק לראות ולא להתעסק ממש שזה אסור (כמו שכתב שם בשער ס"ג), ולכן מעבר לראייה, ידוהו, יש להקפיד לומר תחילה את ברכות השחר וקריאת שמע, ורק לאחר מכן להשיב על ההודעה, ובערוך השולחן (שם סעיף י"ח) ביאר דברי השי"ע שהתיר לראות איזה עסק שכונתו רק 'לדבר מצוה', על כן המחמיר תבוא עליו ברכה.

הלכה למעשה

תשובות ממורינו הרב שליט"א המשך מעמ' א'

**לקיחת כדור קלי צום
שבטת שלפני תשעה באב**

צביקה שנכנס זה עתה לעול תורה ומצוות התכונן בהתרגשות לקראת צום תשעה באב הראשון שבו יהא עליו לצום כדיו וכהלכה, אלא שמכיוון ולא היה מורגל כלל לצום, קנה צביקה מבעוד מועד כדורי קלי צום כדי לעבור את הצום בקלות יתירה כמו שהופיע על גבי האריזה, אולם כשהתקרב מועד הצום הבחין שבשנה זו יחול תשעה באב במוצאי שבת, ולפתע התעוררה בראשו השאלה האם מותר יהיה לקחת כדורי קלי צום בשבת ערב תשעה באב כדי להקל על הצום שיחול למחרת:

תשובה:

יש לדון בשאלה זו בשני פנים: א. מצד איסור הכנה משבת לחול. ב. מצד גזירת שחיטת סממנים, ונראה להקל בשתי שאלות אלה.

משום חשש הכנה נראה דלא אסרו אלא המכין לעשות מעשה בחול, כגון להכין אוכל לחול, לטרוף כלים לחול וכדו' וכך גם מש"כ המשנ"ב (ס"ו ר"צ סק"ד) דאסור לומר שהוא ישן כדי להיות ער בלילה לעשות מלאכתו, אבל אין איסור הכנה כדי לא לאכול או ענין אחר שהוא בשב ואל תעשה. ועוד דאין איסור הכנה אלא במה שמוכח מתוך מעשיו או שאומר בפירוש שהוא עושה לצורך חול כמ"ש המשנ"ב שם שאין איסור אלא כשהוא אומר שהוא ישן כדי להיות ער למלאכתו, ובנידון דידן אין מוכח ממעשיו שעושה לצורך מחר דאין היכר בכדור שהוא לוקח מה ענינו ומהותו.

ולגבי חשש שחיטת סממנים נראה להקל, דאף בוטימינים שלוקחים לחיזוק יש מקום להקל כנ"ל, ק"ו למה שלא לוקחים כלל לצורך בריאותי אלא להקל על ענינים מסוימים כגון כדורי שינה וכדורים להקלה בצום וכדו' נראה דיש להקל וכדמוכח ממכמה הלכות מפורשות בשו"ע ונבאר:

א. הנה מבואר (בסימן שכ"ח סעיף ב') דאסור ליתן רוק תפל ע"ג העין דמוכחא מילתא דלרפואה עביד ובמשנ"ב (שם ס"ק ס"ו) הביא מן האחרונים דאם אינו יכול לפתוח עינו מותר לשים רוק תפל דאין זה רפואה, הרי דאף דיש סגולה רפואית ברוק תפל והוא משתמש בו לפתור בעיה גופנית, שאינו יכול לפתוח עינו, מ"מ אין זה רפואה ומותר.

ב. בסעיף ל"ו "אין לועסין מצטייני ולא שפין בו השינים לרפואה, ואם משום ריח הפה מותר" הרי דלהסיר ריח הפה מותר אף ע"י מצטייני שהוא בעצם חומר רפואה.

ג. בסעיף ל"ח "מותר לאכול שרפים מתוקים ולגמוע ביצה חיה כדי להנעים הקול" הרי דלהנעים הקול אינו נחשב רפואה ולא גזרו בו משום שחיטת סממנים.

ד. בסעיף מ"א "מי שנשתכר שרפואה לסוך כפות ידיו ורגליו בשמן מותר לטוסם בצבת" הרי לן דלהפיג שכרות אינו בכלל רפואה.

ומכל זה חזינו דהעמדת תכונות הגוף ופעולותיו על מכוונם הראוי אינו בכלל רפואה כל עוד ואין כאן מצב שמוגדר כחולי, ולכאורה הוא הדין לגבי כדורים כגון קלי צום, כדורי שינה, וכדו'. אמנם יש לעיין מהמבואר בסעיף ל"ט דאין עושים אפיקטיוזין בשבת דהיינו לגרום להקאה במי שאכל יותר מדאי, אך באמת מבואר שם בשו"ע דאין איסור אלא אם מצטער מרוב מאכל, ונראה דכיון דמצטער וכואב הוה ליה ככל מיחוש שאסור לרפואתו מה שאין כן בכל הני, ודו"ק בזה.

ומכל מקום לרווחא דמילתא אלא ממס את הכדור הנ"ל במים או מערבו באוכלין אין בו חשש כלל. אך ישנם תרופות רבות שכל תועלתם כשהם מתפרקים בתהליך איטי במעי של אדם ואם ממיסים אותם במים אין בהם כל תועלת, ויש לברר כ"ז עם מומחים לדבר. (ועיין בכל זה בשו"ת מנחת אשר ח"ב סימן ל"ח אות ד).

העולה לדינא:

א. מותר לקחת כדורי קלי צום בשבת שחל בו ערב תשעה באב כדי להקל על הצום, מכיון ואין מוכח ממעשיו שעושה הדבר לצורך מחר, דאין היכר בכדור שהוא לוקח מה ענינו ומהותו.

ב. מכל מקום לרווחא דמילתא, עדיף יהיה אם ימים את הכדור במים או שיערבו באוכלין שאז אין בו חשש כלל.

הכשר לסיגריה אלקטרונית

קניתי סיגריה אלקטרונית בקיוסק, וחבר אמר לי שצריך הכשר, האם זה נכון? והאם מותר לעשן סיגריה אלקטרונית בתשעה באב?

ת. סיגריות אלקטרוניות צריכות הכשר⁷. אין לעשן סיגריות אלקטרוניות בתשעה באב⁸.

ריבית בחוב של נזק

הזקתי ממון של חבר, והערכנו את הנזק בסכום של 1,500 שקל, אמרתי לו שאשלם לו כשיהיה לי והוא הסכים, האם מותר להוסיף קצת בשעת התשלום, או שיש איסור ריבית?

ת. בחוב של היוק, אין איסור ריבית. אולם אם הניזק הסכים לאחר את מועד התשלום הרי זה כזקף עליו את החוב במלווה ויש בזה משום איסור ריבית⁹.

שכר דירה ורוצה להשכירה לאחר

אחד ששכר יחידת דירה. ביום מן הימים אביו הוצרך לנסוע לחו"ל לצורך רפואי

וכן התיר (שם סק"א) במקום צער לרחוץ את הפה במים בכל תענית ציבור ואפילו ביותר מרביעית באופן שיהיה ביותר לכפוף ראשו ופיו למטה שלא יבוא לגרונו, מכל מקום נראה שאיפת אדים וזיעת ניקוטין בעישון של סיגריה אלקטרונית על דעת לפולטם מיד יש להחמיר בתשעה באב כשיטת הרמ"א [שאסור טעימה אפילו בשאר תעניות].

9 בספר חסידים (סי' תקנ"ג, תקצ"ג) כתב שכל גזלן שלא השיב את הגזילה ביום שגזל, אם רוצה לצאת ידי שמים צריך להוסיף על הגזילה כפי מה שהיה הנגזל יכול להרויח מעת שחסרו עד שהשיב לו, וכן צריך להוסיף בעד הצער שנצטער מחמת הגזילה, וכתב שאף שלא הזכירו חכמים עומק התשובה הזאת, כך היא לחפצים שלא יקראו לדין לעולם הבא, ואף בעולם הזה לא יקבל עונש ונקמה וכו', וכל זה אין להורות אלא למי שמתחרט ומבקש להיות נקי מן הקדוש ברוך הוא. והנה הדבר פשוט שאין חשש איסור ריבית בגזל וכן בזיקק בעל שלא קיבל מעות מדעת בעל המעות.

וראה בשולחן ערוך (סימן קנ"ו סעיף ט) לעניין משתמש בפקדון שלא ברשות, שאין בו משום רבית. וראה עוד בבית יהודה (פ"ב הערה לו ד"ה ועל פי דברי, שם סי"ו והערה ט), ובנתיבות שלום (מבוא לדיני ריבית אות ט), בעניין ההלכה שאין איסור ריבית במעות של גזל או פיקדון אף על פי שהוציא אותם לצרכיו כל שעשה כן בלא רשות בעל המעות. אמנם אם הסכים בעל המעות לעכב את הפירעון מחמת שהחייב רוצה להשתמש במעות, הרי זה נעשה הלואה ויש בו איסור גמור. ובספר מלוה ה' (פ"ב סמ"ב) כתב שהוא הדין כל בחוב שנוצר בעל כרחו של חבריו כגון שהזיק את חברו או שגרם לחברו להוציא ממון בעל כרחו שאין בו איסור ריבית. וכן כתב בריבית הלכה למעשה (פ"א ס"ט) שאין

לתקופה של שנה, והבן עבר לגור בדירת אביו, כעת הוא רוצה להשכיר את היחידה לאחר, גם כדי לחסוך את דמי השכירות שלא ישלם בחנם, וגם משום שמחירי השכירות התייקרו והוא רוצה להרוויח 1500 שקל. כאשר פנה למשכיר, אמר לו המשכיר שהוא מוותר לו על השכירות שעד כעת, וכי הוא רוצה להשכיר את הדירה לאחר כדי להרוויח את עליית המחירים, והוא אינו מעוניין שהשוכר ישכיר את הנכס שלו, עתה מבקש השוכר לברר האם הצדק עם המשכיר?

ת. אם הותנה מפורש בחוזה שלא ישכיר, ודאי שאינו יכול להשכיר לאחר בלא רשות מפורשת של בעל הדירה, אם לא הותנה ורוצה להכניס דייר אחר, אסור לו להשכיר למשפחה גדולה יותר¹⁰, כמו כן אם הדירה מרוהטת, אסור להשכירה לאחר ללא הסכמת המשכיר¹¹, אך בדירה שאינה מרוהטת ורוצה להכניס שוכר עם אותו מספר דיירים, מותר. ואם המשכיר אינו רוצה שישכיר לאחר ואף מוותר על דמי השכירות, עליו לשלם לו את היקר שיכול להרוויח על ידי השכרת הדירה לאחר¹².

אסור ריבית בתשלום נזקים, אמנם אם הוא כבר נתחייב בתשלום הנזק ומבקש שימתין לו עוד בתוספת תשלום יש בה משום ריבית, ולכן מי שעשה תאונה וחייבוהו לשלם את הנזק, אסור לו לבקש להאריך את הזמן בתוספת ריבית או הצמדה. וכן אם מקבל תשלום הנזק מחברת הביטוח, ומחמת איחור התשלום מוסיפה לו החברה ריבית, אסור.

10 כמו שכתב הרמב"ם (פ"ה משכירות ה"ד שו"ע ח"מ סי' שטו ס"א) שהמשכיר בית לחבירו עד זמן קצוב ורוצה השוכר להשכיר הבית לאחר עד סוף זמןו משכיר לאחרים אם יש בני בית כמנין בני ביתו אבל אם היו ארבעה לא ישכור לחמשה.

11 כי הרמב"ם (שם) שהתיר להשכיר בית לאחר, אף שהכלל הוא אין השוכר רשאי להשכיר (סי' שטו ס"ד), הוא מפני שחילק בין מטלטלין לקרקע: 'שלא אמרו חכמים אין השוכר רשאי להשכיר אלא מטלטלין, שהרי אמר לו אין רצוני שיהא פקדוני ביד אחר, אבל בקרקע או בספינה שהרי בעלה עמה אין אומר כן'. אם כן בדירה מרוהטת שהשוכר לו גם שולחנות וכסאות ומכונת כביסה וכדומה, כל אלו הם בכלל מטלטלים שאין השוכר רשאי להשכיר.

12 בשולחן ערוך (סי' שטו ס"א) כתב שאם אמר המשכיר לשוכר: 'למה תטרח ותשכיר ביתי לאחרים, אם לא תרצה לעמוד בו צא והניחו ואני פוסט אותך משכירותו, שומעין לו. וכתב הנתיבות (שם סק"א) בשם הפרישה, שהטעם שהשוכר צריך לשמוע למשכיר, הוא משום 'אל תמנע טוב מבעליו', מפני שאין לשוכר הפסד מכן, ולפי זה 'אם השוכר השיג רוצה ליתן לשוכר הראשון יותר מהסך ששכרו, המשכיר צריך ליתן לו כן, כיון דאין שומעין לו רק משום דאל תמנע טוב' ע"כ.

דעת האחרונים בנידון

בשמירת שבת כהלכתה (פרק ל סעיף א) כתב: 'מותר לומר בשבת לנכרי לעשות דבר אפילו אם בעשייתו יש משום איסור תורה, אם הדבר הוא לצורך רפואתו של חולה אפילו שאין בו סכנה וכו'. אח"כ כתב: 'בארצות הקרות, כשמצטערים מחמת הקור או כאשר ישנם ילדים קטנים בבית או זקנים הרגישים לקור, מותר לומר לנכרי להפעיל את ההסקה. בימות שרב כבד מותר לומר לנכרי להפעיל את המאוורר או את המזגן כדי להקל על אדם הסובל מתנאי מזג האוויר הקשים. ואם מופעל המזגן ומזג האוויר השתנה בשבת, כך שהאוויר הקר עלול להזיק לאדם ואין דרך אחרת למנוע את הקור, מותר לומר לנכרי להפסיקו'. במקורות ציין השמירת שבת כהלכתה לגבי הפעלת המזגן בימות שרב, את תשובת המנחת יצחק (ח"ג סימן כג), וציין לעיין בתשובת אגרות משה (ח"ג סימן מז ס"ק ב).

המעייין בתשובות הנ"ל ייווכח לראות, כי בעוד שהמנחת יצחק כותב כי יותר קל להתיר אצל חום מחמת שקשה יותר להינצל ממנו, הרי שהאגרות משה מקל יותר בענין קור מחמת החשש חולי שבו. הדנה המנחת יצחק מביא שם דברי השואל, שכתב לפי מה דמבואר בשולחן ערוך (סימן רעו סעיף ה) דמותר להאינו יהודי לעשות מדורה, אפילו בשביל הגדולים, אם הקור גדול, שהכל חולים אצל הקור, ולפי משי"כ התוס' (ב"ב קמ"ד: ד"ה חוץ) בשם הירושלמי, שאנטוניוס היה לו לילך בדרך, אמר ליה לרבא, צלי עלי, אמר ליה רעוא דתשתזיב מן צנתא, אמר ליה דא צלותא בתמיה, יתיר חד כסו וצנתא אזלא, א"ל יהא רעוא דתשתזיב מן שרבא, אמר ליה הא ודאי צלותא דכתיב ואין נסתר מחמתו עכ"ל ע"ש. אם כן, כיון שהכל חולים אצל הקור, הרי שכל שכן הוא לענין חמימות, ומותר לומר לנכרי לפתוח המאוורר להסיר החום.

אך חזר לדחות, כי כתבו תוס' (כתובות ל.) כי צינה אפחים בידי אדם כי ביד האדם להכנס לביתו, ודווקא בדרך אינו יכול להינצל, וכתב במנחת יצחק שם, דאף אם נאמר דחום לא הוי כל שכן מקור, מ"מ גם לא גרע מקור, דאם בחום, אמרינן דיש עצה להזהר כנ"ל, מכ"ש בקור, דאמר בהדיא, יתיר חד כסו וצנתא אזלא, ואם כן הרי יוכל להליבש עצמו בבגדים חמים, וישב כן כל השבת, ומ"מ התירו לעשות מדורה, וא"כ כ"ש חום דאין עצה, רק לילך ולהטמין עצמו בחדר של אבנים או במרתף, דשייך בזה מה שכתב המגן אברהם (סימן שו ס"ק טו) לענין מדידה של מצוה, דמותר למדוד חור אם יש בו פותח טפח והטומאה נכנסת לשם, אף על גב דיכול לצאת מן הבית, מ"מ כיון שמוודד שיעורי תורה, לא הוי עובדא דחול עיין שם, והיינו כיון דרוצה דוקא בחדר זו, הוי מדידה של מצוה, והוא הדין הכא יש להתיר כיון שהוא מבקש לשבת בבית זה ולא במרתף, ועי"ש עוד.

ולכן המנחת יצחק כתב להתיר מטעם שהוא סובר שהדלקת מזגן אין בו אלא איסור דרבנן, וממילא אמירה לנכרי בזה הוי שבות דשבות, ובהו הרי התירו משום צער, וכתב שם: ובנדון דידן הולדת כח הזרם, בלא הבערה כלל, נראה דלא הוי רק איסור דרבנן, ואף משום חשש הולדת נצוצות ופסיק רישא, יש לדון, דאין כלל בענין הוצאות נצוצות כאלו משום הבערה גמורה, והביא שם את דברי החזון איש (שבת סימן נ א"ת ט), שכתב וז"ל: מיהו אם אין נעשה גחלת, אף שנצוצי אור נתזין מן החוט זה אחר זה בתמידות, אין זה מבעיר, אלא יש בו משום שבות, שאין מוציאין האור מן האבנים וכיוצא בזה. עכ"ל.

ההכרעה ההלכתית האם אמירה לנכרי מותרת למנוע את צער החום, תלויה האם השולחן ערוך התיר רק בחשש חולי או גם במקום צער.

הדלקת מזגן בחום או בקור

בעבר לא היו כל כך דרכי התגוננות כנגד החום, ולכן עיקר נידון הקדמונים הוא בהבערת מדורה להתמודד עם הקור, אולם עם התחדשות המזגנים התעוררה שאלה האם מותר להדליק מזגנים על ידי גוי באופן של חום או קור קיצוני. במזגן אין גוף חימום או חשש איסור דאורייתא אחר, אלא רק סגירת מעגל חשמלי, שלדעת הרבה הפוסקים (בית יצחק יו"ד ח"ב סימן לא, מנחת יצחק חלק ג סימן לח וחלק ח סימן כו, חלקת יעקב ח"ג סימן קפו, ועוד) איסורו מדרבנן משום חשש 'מוליד'.

אמנם לדעת החזון איש (או"ח סימן נ א"ת ט) יש בו חשש דאורייתא של בונה, אבל לדעת רוב הפוסקים יש בו חשש מוליד דרבנן, וכמו שכתב הגר"ש אויערבאך בספרו מנחת שלמה (קמא סימן יא): 'וידוע שדבריו הם חדוש גדול עד מאד, וכל אלה שנשאו ונתנו בעניני חשמל לא הזכירו כלל לחשוש בזה למלאכות של בונה וסותר'. וגם אחרי חידוש החזון איש, רוב גדולי הדור קיבלו את דבריו רק בתורת ספק ולא בתורת וודאי. ולכן אף שחששו לכתחילה להחמיר גם כדעת החזון איש, באיסור אמירה לנכרי שאינו אלא איסור שבות דרבנן, הקלו להתיר אמירה לנכרי מחמת צער, וכפי שיתבאר לקמן.

אמירה לנכרי במחלוקת האם אסור מהתורה או מדרבנן

בבאר יצחק (או"ח סימן ג) כתב כי מאחר ונחלקו הראשונים האם איסור בונה ביום טוב דאורייתא או דרבנן, יש להתיר אמירה לנכרי לצורך מצוה, שהרי לדעת הסוברים שאיסור מדרבנן, הרי קיימת לן דבשבות דשבות של אמירה לנכרי התירו לצורך מצוה, ואפילו לשיטות שאיסור בונה גם ביום טוב מדאורייתא, יש לצרף את שיטת העיטור (הו"ד ברמ"א סימן רעו סעיף ב) שאפילו באיסור דאורייתא מותרת אמירה לנכרי לצורך מצוה, והגם שאין הלכה כעיטור, היינו לכתחילה, אבל בצירוף השיטות שאיסור בונה ביום טוב מדרבנן יש להתיר לצורך מצוה. ומטעם זה התיר לתקן על ידי גוי סוכה שנפלה ביום טוב. וכוותיה פסק המשנה ברורה (סימן תרלו ס"א, ובשער הציון שם סק"ד).

ויותר מזה מבואר ברמ"א (סימן שכה סעיף ב) שהתירו להוציא חמץ לרשות הרבים על ידי גוי, ומשום שיש לצרף את שיטת הראשונים שרשות הרבים הוא רק כאשר עוברים בה שישים ריבוא, ואם כן הוא איסור דרבנן, והתירו אמירה לנכרי במקום איסור דרבנן, אלא שהרי נחלקו הראשונים ודעת רבים שכל שיש ט"ז אמה הוא רשות הרבים, וכן עיקר ההכרעה בשולחן ערוך (סימן שמה סעיף ז), ואפילו הכי לגבי איסור אמירה לנכרי שהוא דרבנן הקלו לסמוך שהאיסור מדרבנן, ושליפכך יש להקל במקום מצוה, וכמבואר בשער הציון (סימן שכה ס"ק ג), וכתב במשנה ברורה (שם ס"ק יא) 'או מפני דרכי שלום וכי האי גוונא' ונראה כוונתו לשאר דברים שהתירו איסור אמירה לנכרי שבות, כגון במקום חשש חולי או צער גדול בצורך הרבה או בהפסד מרובה (שו"ע סימן שז סעיף ה).

ולפי זה הגם שדעת החזון איש שסגירת מעגל חשמלי הוא איסור דאורייתא, מאחר ודעת רוב הפוסקים שנראה כי האיסור רק מדרבנן, ניתן להקל באיסור שבות של אמירה לנכרי כהצד שאיסור סגירת מעגל חשמלי רק מדרבנן משום מוליד.

מהר"ם מרוטנבורג (דפוס קרימונה סימן ה) השיב גם הוא בנידון זה, וכתב כי בבית מורו בצרפת היו מצווים לגוי לתקן האש, 'הוכל חולים אצל האש ליישב בקרירות', אך כתב כי בארצו באשכנז נהגו בזה איסור משום חומרא ופרישות, ומפאת המנהג הוא היה מוחה בשפחתו שלא תדליק, וגם התקין מנעול שלא תוכל להדליק האש. רבינו ירוחם (תולדות נתיב יב חלק ג) שמושב היה בארץ ספרד החמה, הביא לדבריו, וכתב כי כל ההיתר דווקא בארצות הקרות, אבל בשאר הארצות אסור שאינם חולים אצל האש. הבית יוסף (סימן רעו) מוסיף על דבריו כי אפילו בארצות הקרות כל ההיתר הוא דווקא בימים הקרים ביותר, ולא באופן קבוע 'כיון שאינו חולים אצל הקור באותו היום'. וכתב כי גם הרמב"ם (שבת פרק ב הלכה יד) שהתיר לצוות לגוי זה דווקא ביולדת ומקוץ דם ונצטנן, ובימים הקרים בארצות הקרות הכל כמקוץ דם ונצטנן.

העולה, דעת רבינו יום טוב להתיר אמירה לנכרי גם משום צער לבד, ודעת מהר"ם רבינו ירוחם והבית יוסף להתיר דווקא במקום חשש חולי. גם מלשון השולחן ערוך (סימן רעו סעיף ה) משמע שיש להתיר דווקא בארצות הקרות בימים שהקור גדול ביותר, ומשום סכנת חולי, ולא משום צער בעלמא. ולכן סיים: 'ולא כאותם שנוהגים היתר אף על פי שאינו חולה גדול ביום ההוא'.

במגן אברהם (שם ס"ק טו) כתב כי אפשר שהמנהג הוא על דעת רבינו יום טוב שהתיר גם במקום צער, אך העיקר לדינא כמו שהכריע השולחן ערוך שרק אמירה של שבות דרבנן הותרה למניעת צער, ולא אמירה של איסור דאורייתא. וכן נראה שפסק המשנה ברורה (שם ס"ק מד) שכתב שאין למחות בידם ומוטב יהיו שוגגים.

בלבוש (שם סעיף ה) הביא את המנהג להקל לחמה אפילו כשאין הקור גדול כל כך, וכתב כי לא אהא מעולם כשישי ימחו בידן, ואפשר משום שהכל מורגלים לחמם, ושוב אפילו מעט קרירות מצער להו, ומחמת ההרגל אין גופם מורגל להתמודד עם הקור, לכן הם סומכים על רבינו יום טוב שהקל אפילו לצוות לגוי. ולמרות שכתב כי ההיתר משום רבינו יום טוב והיינו גם מחמת צער לחוד, טרח לכתוב כי יש גם חשש חולי ולכן ביקשו להקל כדעת רבינו יום טוב, אך אין זה חשש גמור, שאם כן היה מותר גם לדעת השולחן ערוך שהתיר במקום חשש חולי. (ובמחצית השקל שם הביא לדבריו).

בביאור הגר"א (שם) הביא כמקור לדין השולחן ערוך את דברי רבינו יום טוב שהתירו במקום צער, וכתב כי כל ראיותיו יש לדחות מלבד שתי ראיות, ונראה שסבר שכונת השולחן ערוך לפסוק כרבינו יום טוב שמשום צער לחוד גם מותר אמירה לנכרי, ונצטרך לחלק בין צער קטן שמותר רק אמירה של איסור דרבנן, ובין צער גדול שמותר גם אמירה באיסור דאורייתא. וכן כתב העטרת צבי (שם ס"ק יב) שאפילו אינם חולים, מכל מקום מצטערים, ומשום צערא לא גזרו רבנן. וכן למד רבי חיים פלאגי' בספרו לב חיים (ח"ב סימן סח) כי טעם השולחן ערוך משום צער לחוד ואפילו שלא במקום חולי, ולכן כתב להתיר גם בצער של חום כאשר אין לו דרך להתגונן מהחום וכגון שהוא בדרך.

חולי או צער מחמת החום

באחרונים הוכיחו כי מצד אחד הצער שיש מהחום קשה מן הקור, כי נגד הקור ניתן להתלבש טוב יותר, אבל נגד החום אין כל תרונן, מלבד להדליק מזגן וכיוצא בזה, ומצד אחר חשש חולי קיים בעיקר בקור כי הכל חולים אצלו, אבל מהחום יש חשש חולי רק למיעוט בני אדם. נמצא שעיקר

אך ציין גם למה שכתב בספר מאורות נתן דבוראי שנוצצות מהאבנים ומתכת הוא אש גמור, כדמצינו באדם הראשון שבמוצאי שבת הביא שתי אבנים והקישן זה בזה ויצא מהם אור, וברוך עליה בורא מאורי האש, ושמע מינה מזה דהוי אש גמור, אלא שגם הוא העלה שם, דבלאו הכי לא הוי באלו נצוצות איסור דאורייתא, דהוי פסיק רישא דלא ניחא ליה, אבל איסורא דרבנן איכא, אף בדלא ניחא ליה, כמבואר בשולחן ערוך (סימן שכ סעיף ה), ואם כן באמירה לעכו"ם הוי שבות דשבות, ובמקום צער גדול כחום היום מאד, יש להקל לפתוח המאור ע"י עכו"ם. עכ"ד.

נמצא, כי לא התיר הדבר אלא מצד שהוא מלאכה דרבנן, והו"ל שבות דשבות במקום צער. וכן כתב לדינא בשו"ת חלקת יעקב (או"ח סימן קמה). [והגם שבמנחת יצחק במקום אחר (שם סימן לח) חשב גם לאיסור בונה מצד סגירת מעגל חשמלי, נראה כי מאחר ודעת פוסקים רבים שהוא רק דרבנן סמך על כך להתיר באיסור אמירה לנכרי שהוא רק מדרבנן, וכמו שנתבאר לעיל סוד קולא זה לגבי הדלקת פלטה חשמלית על ידי גוי בשבת].

אכן, באגרות משה (יו"ד ח"ג סימן מז סק"ב) כתב לענין אם מותר לרמז לנכרי בדרך סיפור כי חם בביתו כדי שהנכרי יבין מעצמו להפעיל את המזגן. דאינו דומה למה שמצינו דמותר לומר לנכרי שהנר אינו מאיר יפה, כדי שהנכרי הרוצה בטובתו יסיר הפחם שבראש הנר, דאייתא במשנה ברורה (סימן שז ס"ק עו) דאין לאסור מטעם שנהנה ממלאכה שעשה הנכרי בשבילו, משום דאין זה הנאה כל כך, דגם מקודם היה יכול ע"פ הדחק לקרות לאורו, וא"כ היה מקום לומר גם בזה שהרי אפשר לו לישיב בשעת הדחק גם כשהוא חם.

אלא שכתב שפשוט וברור שאין לומר כן, כי באמת בכל הנאה ממעשה הנכרי אפשר לו גם בלא זה, ואף כשמבשל עבורו הא ודאי יכול להיות גם בלא אכילת דבר שבישל בעדו, וכן יכול האדם להיות איזה שעות בחדר קר ומ"מ היה אסור אי לאו דהכל חולים אצל צנה, והטעם דעכ"פ הא הנאה זו דאכילת דבר המבושל והנאת החמום הא לא היה לו אף בשעת הדחק אי לאו מלאכת הנכרי בשבת עבורו שזה אסור, וכמו כן הנאה זו דלא יסבול החום הרי לא יהיה לו אף בשעת הדחק הנאה זו שלכן אסור, ולא דמי לקריאה, שדבר זה דקריאה היה יכול גם בלא מלאכת הנכרי אף שהיה בדוחק ובקושי, שלכן נמצא שלא היה לו כלום ממעשה הנכרי בתועלת הקריאה שהיה להישראל. עכ"ד. ולפי זה נמצא דכיון שלא היה לו מלאכה זו גם בשעת הדחק, א"כ יש לאסור לומר לנכרי. ויש לדייק מדבריו כי אם המזגן כבר עובד על קירור, אלא שאינו עושה את מלאכתו כנדרש ליום חם זה, שמותר לרמז לנכרי בדרך סיפור, שהרי כבר יש לו מלאכה זו בשעת הדחק, והוא דומה לנר שאינו מאיר יפה.

אלא שהגם שהאגרות משה חילק בזה בין אמירה לנכרי להפעיל את המזגן לבין אמירה לנכרי שהנר אינו מאיר יפה, עכ"פ מלבד מה שמשמע מדבריו שההדלקה אסורה, הרי בתשובה לא הנכיס עצמו בעצם השאלה הנ"ל אם הוא מלאכה דאורייתא או דרבנן.

אבל בתשובה אחרת (או"ח ח"ג סימן מב) דן בדבר להדיא, אם מותר לומר לנכרי להפסיק "האייר קאנדישאנער" כשנעשה יום קר בשבת לצורך רבים, וזה לשונו: 'בדבר מקרה האייר אייר קאנדישאנער שבבית הכנסת שמעמידין בערב שבת שיהיה

מחובר למורה שעות באופן שנפתח לעבוד מעצמו קודם התפלה שחרית ונסגר מעצמו אחר התפלה, ונזדמן שנתחלף האייר בשבת מכפי שהיה בערב שבת שנעשה יום קר ואי אפשר להרבה מתפללין לסבול הקור הנוסף ע"י האייר קאנדישאנער עד שהרבה עוזבים את בית הכנסת בשביל זה, וגם שיראים שהקור ונשיבת הרוח הנוסף יגרום חולי, אם מותר לומר לנכרי שיפסיק את זרם העלעקטרי ויפסק עבודת האייר קאנדישאנער כיון שהוא לצורך רבים.

הנה, אם הוא באופן שקשה לסבול להרבה אנשים אף אם הם מיעוט מהמתפללים עד שמוכרחין לילך מבית הכנסת אף שליכא חשש חולי, או שיש חשש חולי מזה אף שיכולים לסבול וישארו בבית הכנסת להתפלל, מותר לומר לנכרי שיפסיק זרם העלעקטרי כדי להפסיק הקור. ואף שהדליק נר לצורך סעודת שבת מן הראוי להחמיר שלא לומר להנכרי שידליק כדאייתא בשולחן ערוך (סימן רעו סעיף ב) ואף לצורך גדול כדהובא בבאר היטב (שם סק"ה) בשם הש"ח, וכן הוא במשנה ברורה (שם ס"ק כד), מכל מקום לצורך מצוה דרבים אין להחמיר כדאייתא במשנה ברורה (שם ס"ק כה) בשם הפרי מגדים דמותר לא רק לתקן עירוב שהוא להסיר מכשול, אלא אף לבנות בית הכנסת כשיתבטל בנינו בלא זה. ואם כן כל שכן בזה שהוא בטול תפלה בצבור וקריאת התורה להרבה אנשים שיש להתיר. ובפרט שלא ברור פסיקת העלעקטרי באין דבר הדולק מזה אם יש בזה איסור דאורייתא, ואם אינו דאורייתא הא רוב הדעות הם להתיר לצורך מצוה, ופסק כן הרמ"א (סימן שז סעיף ה) וכתב שגם המחבר פסק כן (בסימן תקפז) ונמצא שיש כאן עוד טעם להתיר.

ומכל מקום אם בערב שבת אינו חם שיותר נוטה שגם בשבת לא יהיה חם, אין להעמיד האייר קאנדישאנער מצד שמא יהיה חם בשבת על סמך שאם יהיה קר יאמר לנכרי ויפסיק שאין להכניס לזה לכתחלה, אבל אם בערב שבת היה חם שלפי הנראה יהיה חם גם בשבת מותר להעמיד האייר קאנדישאנער, אף שאם יארע שיהיה קר יצטרך לומר לנכרי להפסיקו כיון שיותר היה קרוב שלא יצטרכו להפסיק.

ואם נזדמן זה בבית יחיד באופן שבכל הבית קר, מותר מטעם אחר אף כשליכא קטנים מטעם דהכל חולים אצל הקור שאיתא בשולחן ערוך (סימן רעו סעיף ה), אבל בבית הכנסת ליכא טעם זה, דהא אפשר להם לילך מבית הכנסת מה שלא שייך לומר זה לבעה"ב וביתו שילכו לבית אחר. עכ"ל.

נמצאנו למדים מדבריו, שבבית הכנסת מפני צורך רבים ראה מקום להתיר אפילו אם הוא מלאכה דאורייתא, ורק הוסיף וכתב שכיון שאפשר שהוא מלאכה דרבנן, א"כ גם בלאו הכי יש להתיר. ובענין בית יחיד, מצד שהכל חולים אצל צינה יש גם כן להתיר, ובזה יש צד היתר יותר מבית הכנסת לפי שאי אפשר לומר לו לצאת מביתו. אמנם בבית הכנסת יתכן לומר עוד צד אחר לקולא, כי בבית הכנסת בדרך כלל יש גם זקנים וחולים שאין בהם סכנה, ובציבור גדול לא ימלט מזה, ובחולה ממש הגם שאין בו סכנה הרי מותר לומר לנכרי כנ"ל.

ומכל זה מבואר כי הגם שהאגרות משה הסתפק האם יש בסגירת מעגל חשמלי איסור דאורייתא, והתיר דווקא בחשש חולי או בחשש ביטול מצווה תפילה דרבים, אבל לאדם פרטי בביתו למעשה לא התיר מפני החום, ואפילו הכי הכרעת השמירת שבת כהלכתה להקל, משום שבמקום מחלוקת אם

יש איסור דאורייתא ניתן להקהל באיסור שבות דאמירה דרבנן, וכמו שמבואר במנחת יצחק, וכל שכן שרבים הם האחרונים שהסכימו להלכה שאין בדבר איסור תורה, וממילא שרי לומר לנכרי להפעיל את המזגן במקום צער. [ושמא גם האגרות משה בתשובה שאסר, עיקר דבריו באו לדחות בשני ידיים מה שהציע השואל, כי מותר מעיקר הדין לפי שאינו נחשב לנהנה ממעשה הגוי, ועל כך השיב כי במלאכה חדשה לגמרי בוודאי נחשב לנהנה, ואין מתירים מצד מה שיכל לגור בדוחק גם קודם לכן. אבל באופן של שרב כבד שיש בו צער הראוי להתיר בו איסור אמירה לנכרי באיסור דרבנן, לא היה חושש לשטת החזון איש שיש איסור דאורייתא בסגירת מעגל חשמלי.]

גם רבי משה שטרנבוך בספרו תשובות ונהגות (ח"א סימן רעז) התיר בחום שיש בו צער רב ביותר להדליק על ידי גוי, וכתב כי משמעות דברי הבית יוסף שיעקר טעם ההיתר משום הצער ולא מצד חשש חולי, ובצער אין חילוק בין קור לחום, אלא שדבריו צריכים ביאור כי בפירוש כתב המגן אברהם (הובאו דבריו לעיל) שאין לסמוך על טעם ההיתר של צער. גם בשו"ת משנה הלכות (ח"ה סימן מב) שהתיר משום שאין לחלק בין קור לחום, אלא שלא התיר אלא בחום שיש בו צער רב ביותר.

הגרי"ש אלישיב (קובץ תשובות ח"א סימן לב) נשאל על ידי תלמידו ישיבה בנגב שנכבה להם הגנרטור והחום הרב גרם לבני הישיבה שלא יכלו ללמוד, ולכאורה יש מקום להתיר מצד שבמקום מצווה דרבים של ביטול תורה דרבים ראוי לסמוך על שיטת העיסור וכמבואר במשנה ברורה, וכפי שהביא כל זה האגרות משה. אך הגרי"ש אלישיב הורה להם להחמיר, דכיון שהדבר חוזר על עצמו, עשויים בני הישיבה והסביבה להתרגל להקל גם שלא כדין היתר אמירה לנכרי בשבת.

וכן נראה דעת הגר"ש וואזנר (שבת הלוי חלק ח סימן מז, חלק ט סימן קמג) שראוי להחמיר שלא להתיר אמירה לנכרי במכשירי חשמל אף שלכאורה הם רק איסור דרבנן, עיי"ש. ולכן נראה שאין להקל בהדלקת מכשירים חשמלים אלא רק במקום צורך גדול, ובפרט לא כשאר זה נעשה באופן קבוע.

הלכה:

א. אמירה לנכרי להדליק מזגן חימום: בשבת קרה ביותר כשיש חשש חולי מעוצמת הקור, מותר לומר לגוי להפעיל את המזגן על חום, כי 'הכל חולים אצל הקור'. אבל בשבת שאינה קרה כל כך, מותר לחמם רק לצורך זקנים או קטנים שהם רגישים במיוחד לקור. וכל זה בבית פרטי שאין לומר לאדם לצאת מביתו, אבל בבית הכנסת אם ניתן לעבור לבית הכנסת הסמוך בקלות יש לעשות זאת, אך אם יש חשש לביטול המניין או לביטול תורה דרבים, מותר להקל לומר לגוי להדליק את המזגן על קירור או חימום.

ב. אמירה לנכרי להדליק מזגן קירור: בשבת חמה, מעיקר הדין במקום צער רב ניתן להקל לומר לגוי להדליק, כי שבות דשבות מותר במקום צער רב מותר, ובמזגן שאין גוף חימום בפשטות אין בו איסור דאורייתא אלא רק איסור דרבנן של סגירת מעגל חשמלי, והגם שדעת החזו"א שיש איסור בונה בסגירת מעגל חשמלי, גם שבות דשבות במקום ספק איסור דאורייתא מותר. אמנם הוראת הרבה גדולי ההוראה דשלא במקום חשש חולי כדון להחמיר, כי איסור אמירה לנכרי הוא דבר שהציבור מקל בו פעמים רבות שלא כדין.

דיני תשעת הימים

תזכורת: השנה שחל תשעה באב ביום ראשון לא שייך בכלל 'שבוע שחל בו', וכל תשעת הימים דינם שווה ונחשב 'שבוע שאינו חל בו'

ורבינו מהסטייפער).

יח. לצחצח הנעליים בתשעת הימים ליכא איסור מעיקר הדין, אבל המנהג להחמיר שלא לצחצח הנעליים אפילו בערב שבת (פסקי בשם, וכ"מ בשו"ת שלמת חיים סי' ריח), ויש מתירים רק להשחיר ולא להבריק, אם לא לצורך שבת שמותר אף להבריק (אג"מ או"ח ח"ג סי' פ).

לבישת בגדים המכובסים

יט. אסור ללבוש בימים האלו בגדים המכובסים, ואפילו הם אינם חדשים (שו"ע ג"ס) משום עגמת נפש, ואין להתענג בימים אלו, והאיסור הוא על כל סוגי הבגדים בין הבגדים העליונים ובין על הבגדים הסמוכים לבשרו כמבואר במ"ב (סק"ו), וכן אסור להציע את המטה במצעות מכובסות, ולהחליף מפות מכובסים על השולחן, ולהחליף מגבות מכובסים בבית, שגם אלו בכלל האיסור, אבל כל אלו שהתירו להם לכבס את הבגדים בתשעת הימים, מותר להם גם ללבוש בגדים המכובסים. כ. לצורך שבת או לצורך שמחת מצוה מותר ללבוש בגדים המכובסים, וכן מותר לצורך שבת להציע מפה מכובסת על השולחן, ולהחליף מגבות מכובסות בבית, חוץ מלהציע את המטה במצעות מכובסות שאסור אפילו לצורך שבת (מ"ב סק"ג).

כא. היודע שיהא לו צורך להחליף הבגדים באמצע תשעת הימים, ילבשם קודם ראש חודש למשך זמן מה, באופן שכבר אינו נחשב לבגד מכובס, ואז יחלף מותר לו להחליפם בעת הצורך, ואם שכח או לא הספיק להכין בגדים קודם ר"ח, מותר ללבשם ולהחליפם ביום השבת באופן שאינו ניכר שהיא מכין לחול. והיא שיחליפם בזמנים שהדרך להחליף אז בגדים כגון לפני השינה, בעת קימה וכדו' (כה"ח סק"א), וכן שלא יחלף בגדי חול, וכן יזהר שלא יאמר שעושה כן לצורך חול.

כב. אפשר להקל עד 'שבוע שחל בו', או אפילו ב'שבוע שחל בו' במקום צורך גדול להשים את הבגד על הרצפה זמן מה, באופן שמניחם באיזה פינה מלוכלכת המלאה אבק כמו קרקע עולם, שאז הבגד משתנה חזותו וניקיונו, אבל אם מניחם על קרקע מרוצפת נקיה אין זה מועיל כלום, מפני שאפילו שידרוס עליהן לא ישתנה על ידי זה חזותם ומראיתם (שו"ת קנה בשם ח"ג סי' ל"ז).

כג. בבית המדרש ובכל מקום שרבים נמצאים שם מותר להחליף מגבות מכובסים מפני שדומה לבגדי קטנים שמתלכלכים תמיד, ומיהו לנגב עצמו אחרי המקוה במגבת מכובסת אין בזה היתר, מכיון שכל אחד יכול להביא מביתו מגבת שאינה מכובסת (נעטעי גבריאל).

תפירה ותיקון בגדים

כד. אסור לתפור או לתקן בגדים חדשים לעצמו (שו"ע סי' ט"ז) וכן להוסיף חלק חדש אפילו על בגד ישן אסור (פסקי בשם), אבל לתקן בגדים ישנים שנקרעו או לתפור כפתור וכדו', מותר אפילו ב'שבוע שחל בו' (כה"ח סי"ק קז).

כה. בגדים לחתן וכלה שלא קיימו מצות פריה ורבייה, מותר לתפור בשבילים בגדים חדשים (מ"ב סקמ"ז), וכן מותר להכניס ציצית לתוך הטלית בתשעת הימים (פסקי בשם).

כו. אומן ישראל התופר בגדים חדשים בשביל ישראל, מותר לעסוק במלאכתו אם נתנו לו קודם ראש חודש, אבל אם נתנו לו אחר ראש חודש אסור לעשותו בין בשכר ובין בחינם, ואם אין לו מה יאכל מותר לעשותו בשכר (שו"ע סי' ו"ב במ"ב שם), אבל אומן התופר בגדים בשביל נכרי, אם ידוע ומפורסם שהמלאכה הוא לנכרי מותר לעשותו, אף אם נתנו לו אחר ראש חודש (שם).

כז. ובאופנים שהתירו לאומן לתקן ולתפור הוא דווקא עד 'שבוע שחל בו', אבל ב'שבוע שחל בו' יש להחמיר שלא לתפור כלל בין העושה בשביל יהודי ובין העושה בשביל נכרי (ביה"ל ד"ה ונהגו), וכן אף שמותר מעיקר הדין לתת לאומן נכרי בגד לתפור עבור ישראל (רמ"א), מכל מקום בשבוע שחל בו יש להחמיר (שם).

רחיצת הגוף

כח. נוהגים שלא לרחוץ כל גופו אפילו במים צוננים מראש חודש ואילך, אבל לרחוץ ראשו פניו ידיו ורגליו במים צוננים מותר (כה"ח סי"ק קצט).

כט. רחיצה שהיא לצורך רפואה או לצורך מצוה, וכן כל רחיצה שהיא אינה לשם תענוג מותר אפילו במים חמים, מפני שלא אסרו רחיצה אלא רחיצה של תענוג.

ל. מותר לרחוץ לכבוד שבת ראשו פניו ידיו ורגליו אפילו בחמין למי שרגיל בכך כל ערב שבת אבל כל גופו אסור, וכן לא יתרחץ בזי"ף ושמפו וכדו' (מ"ב). לא. רחיצה לקטנים אסורה רק ב'שבוע שחל בו', ואף לקטני קטנים שרגילים לרחצם בכל יום אסורה ברחיצה, אם לא שרצצם להעביר הזוהמא והלכלוך, וכל שכן כשהרחיצה הוא לרפואה ממש מותר (שו"ת קנה בשם ח"א סי' לב), אבל עד 'שבוע שחל בו' מותר ברחיצה לקטנים, ואפילו בקטנים שהגיע לגיל חינוך כמבואר במ"ב (סקפ"ב).

לב. הנוהג לטבול בכל יום קודם התפילה מותר לטבול בתשעת הימים, משום שאין זה רחיצה אלא טבילת טהרה (אחרונים).

מעטים בשמחה

א. 'משכנס ראש חודש אב', והיינו - משעת מולד החודש, 'מעטין בשמחה' והיינו - שאין שמחין בו כלל, עד עשרה באב ועד בכלל, ומי שזוהר בזה שלא לשמוח בעשרה ימים האלו יזכה לעשרת הדברים שעתידי הקדוש ברוך הוא לחדש לעתיד לבוא, כדאיתא במדרש (כה"ח).

ב. ולכן ראוי לאדם שיתנהג בימים האלו שלא לדבר רק דברים הכרחיים, כדי שלא יבוא לידי שחוק ושמחת הלב, ויפנה לבו אל האבילות של חורבן הבית בלבד (יטושה"ע).

לספר השפה ונטילת הציפורניים

ג. שפה העליונה שבזקן המעכב את האכילה מותר לגלחו (שו"ע סי"ג), ויש מחמירים שלא לגלחו ב'שבוע שחל בו' (קיצושו"ע).

ד. מותר ליטול הציפורניים, אך ב'שבוע שחל בו' איכא מחלוקת האחרונים, אם לא לצורך מצוה או לכבוד שבת מותר לכולי עלמא (כה"ח סקמ"ח), ויש מי שאומר שמותר לכבד שבת אלא למי שרגיל ליטול הציפורניים בכל ערב שבת (א"ר).

קניית בגדים חדשים, ונתינת מתנה

ה. לקנות בגדים חדשים בין בגדים חשובים ובין בגדים שאינם חשובים אסור, ואפילו אם דעתו ללבשן אלא לאחר תשעה באב, (שו"ע סי' ונו"כ), ונכלל בזה כל מה שנקרא בשם 'בגד' כמו אנפילאות (גריבים), כובע, נעליים, טלית קטן, מטפחת, מצעים, מגבות וכל כיוצא בזה.

ו. לקנות לצורך מצוה כגון צרכי חתן וכלה מותרים, ודוקא אם לא יוכלו לקנותם אחר תשעה באב, או באופן שעתה נמצאו בזול (כה"ח), ולא אסרו בחתן וכלה באופן שיכול לקנות אחר תשעה באב אלא ב'שבוע שחל בו' (ערוה"ש).

ז. אם נודמן לו לקנות תפילין חדשים מותר לקנות, משום שהוא 'מצוה' ואינו בכלל 'בגד', אבל טלית חדשה אסורה לקנות, משום שהוא 'בגד', לכן יש לאסור אף שלובשים אותן לצורך מצוה (שו"ת אג"מ), ומכל מקום אף בטלית אם אין לו טלית אחר וגם אין לו אפשרות לשאול טלית מאחר, יש להתיר בשעת התפילה ללבוש בגד חדש כדי לקיים מצות ציצית (כה"ח סק"ב).

ח. מותר לקנות נעלי בד וכדו' המיוחד לתשעה באב ולחדשן, כיון שנעליים כאלו הם זכר לאבילות, ודווקא אם אין לו נעליים אחרים לצורך תשעה באב, אבל כשיש לו אחרים המחמיר שלא לקנות בימים האלו תבוא עליו ברכה (כה"ח סק"א-ו"ג).

ט. מותר ליתן מתנה לחבירו בתשעת הימים, מפני רק בתשעה באב עצמו מצינו שאסור בנתינת מתנה מה שלא מצינו בתשעת הימים, כמבואר במ"ב (סי' תקנד סקמ"א).

כיבוס בגדים

י. אסור לכבס בגדים מראש חודש אב עד אחר תשעה באב, ואפילו אם מכבסם אלא כדי ללבשם לאחר ת"ב (שו"ע), והטעם לאסור כיבוס אף שאינו לובשם, משום שבעת שמכבס בגדיו נראה כמסיח דעתו מאבילות (מ"ב סק"א), ועוד כדי שימעט בשמחה ולהראות האבילות לכולם שאינו מכבס בגדיו (מ"ב סק"ב).

יא. כיבוס על ידי נכרי הוא בכלל האיסור, ולכן אסור ליתן לכובסת נכרי בגדים מראש חודש ואילך, אבל קודם ראש חודש מותר לתת לכובסת נכרי אף שידוע שיכבסם באמצע תשעת הימים (רמ"א סי' א').

יב. מי שאין לו אלא חלוק אחד מותר לכבס עד 'שבוע שחל בו', וב'שבוע שחל בו' אסור לכבס (מ"ב סק"ט).

יג. לצורך מצוה מותר לכבס אפילו ב'שבוע שחל בו' (מ"ב סק"ל), אבל לצורך שבת מותר רק אם אין לו אלא חלוק אחד (מ"ב סק"ב).

בגדי קטנים

יד. בגדי קטנים אפילו שלא הגיעו לחינוך אסורים לגדולים לכבסם רק ב'שבוע שחל בו' משום עגמת נפש (כה"ח סי"ק קע"ג), ולא נכלל בכלל האיסור בגדי קטנים שהם לא יכולים לשמור על ניקיותם ומתלכלכים תמיד (רמ"א סי"ד), ואף באופן שנתלכלך רק מעט אם המציאות שאפשר ללבשם כן, מותר לכבסם (פסקי בשם). טו. ולכן בגדי קטני קטנים שהם בני שנים ושלש שנים, מותר לכבסם כל בגדיהם אפילו ב'שבוע שחל בו' שברך כלל מלוכלכים הם (כה"ח סי"ק קעט), מפני שליכא שמחה בכיבוס בגדים אלו (מ"ב סקפ"ד). אבל ב'שבוע שאין תשעה באב חל בתוכה' מותר לכבסם כל בגדי קטנים אפילו בקטנים שהגיעו לחינוך (מ"ב סקפ"ב).

טז. באופן שהתירו לכבס יש ליהזר שלא לכבס הרבה בגדים ביחד, וכן יש לכבסם בצנעא (מ"ב סקפ"ג) מפני מראית העין, ואם אפשר לכבסם על ידי עכו"ם עדיף טפי (כה"ח סי"ק קפ).

הורדת כתמים וצחצוח נעליים

יז. להוריד ולנקות כתמים מבגד אפילו על ידי מים גרידא בלי חומר ניקוי, יש לומר שהיא גם כן נכלל בכלל איסור כיבוס, ולכן אין לנקות בגד מכתמים (ארחות

השחלת חוט במשחק יו-יו סיני בשבת

אם אתם גרים בשכונה שיש ילדים, וודאי נפגשתם כבר עם הטרנד החדש משחק היו-יו סיני ובשמו המקורי 'דיאבולו'.

ולא להשחלת חוט במוסכמות מודרניות, שהתפתח מצעצוע סיני מסורתי. מערכת דיאבולו מורכבת משני חלקים: 1. הדיאבולו עצמו: אבזור להטוטנות דמוי שעון חול, העשוי מגומי או פלסטיק, ומורכב משני חלקים דמויי קערות שמחוברים בתחתיתם. צירו של הדיאבולו יכול להיות יצוק כחלק אחד, שני חלקים מחוברים או ציר מסתובב שמסתובב לצד אחד. 2. מקלות השליטה: שני מקלות שיכולים להיות עשויים מפלסטיק, עץ, אלומיניום, שמחוברים בחוט.

מכיון שבמשך המשחק זורקים את המקלות ומסובבים, קורה שהחוט מתרופף ונופל החוצה. בכזה מקרה צריכים שוב להשחיל את החוט לתוך שני חורים קטנים הנמצאים על קצה המקלות. אם החוט התבלה, אז משחילים חוט חדש. רוב החברות מביאים זרבות של חוטים למקרים שהחוט נקרע וכדו'. לאחר שמשחילים החוט יש צורך לקשור אותם חזק כדי שלא יפלו.

מאז יצא היו-יו סיני, אין שבת שלא מגיע ילד עם מקלות נפרדות וחוט שמחובר רק לצד אחד ושאלתו בידו, האם מותר לו לחברו, אולי אם לא יקשור אלא יעשה עניבה יהיה מותר, ונביא כאן את הפסק הלכה למען נדע ברור מה לעשות.

בשולחן ערוך (סימן שמ סעיף ה) כתב מוכין שנפלו מן הכסת מותר להחזירם אבל אסור ליתנם בתחלה בכסת ובטעם הדבר נחלקו בזה הרמב"ם ורש"י. רש"י (שבת מה. ד"ה בחדתי) סובר שבפעם הראשון שמכניס המוכין עביד ליה מנא ושיש בזה חיובא דאורייתא, וכן פסק המש"ב"ש שם (ס"ה ל). הרמב"ם (פרק כב הלכה ג) סובר שהוא גזירה מדרבנן שמה יתפור הכסת.

ולפי זה נמצאנו למידיים שלהכניס חוט חדש לתוך היו-יו סיני אסור, אי משום מכה בפטיש אי משום גזירה שמש יקשור.

עוד בשולחן ערוך (סימן ש"ו סעיף ב) נשמטו לו רצועות מנעל וסנדל או שנשמט רוב הרגל מותר להחזיר הרצועות למקומן ובלבד שלא יקשור ועל זה כתב הרמ"א הגה: ודווקא שיוכל להחזירו בלא טורח אבל אם צריך טורח לזה אסור דחיישינן שמה יקשור ע"כ. ובטעם הדבר מבאר בביתור הלכה (ד"ה ודווקא) דהרמ"א סתם להלכה כדעת הגהות מרדכי (בפרק במה תומנין) וז"ל ההגהות מרדכי 'פסק רשב"ם דרצועות מקטורן וכו' ובלבד שיהא שם באותו ענין שלא נצטרך לחוש שמה יתקע כגון שהנקב גדול שיכול להחזיר בלא טורח אלמא דס"ל דבמקום שהחזרה הוא בלא טורח תו לא חיישינן שיבא לקשרו ולהדקו ומקור לסברא זו נראה שיצא להגהות מרדכי ממה דאמר שם בגמרא (מ"ז ע"ב) דאם היה רפוי מותר דלא גזרינן ביה שמה יתקע ע"ש בר"ן וריטב"א'.

ולפי זה כל חוט שאין לו שפיץ בסוף כמו שרוכים אלא שהוא חוט שנחתך עם סכין ויש טירחא להחזירו, אסור להשחילו בשבת משום גזירה שמה יקשור.

ואם רוצה להכניס חוט שיש לו שפיץ שכבר היה שם לפני שבת והוא גם נכנס בקלות בלי טירחא, עדיין אין לנו היתר להחזירו בשבת, וכדמבאר במשנה ברורה שם (סק"ג), דאפילו כשהנקב רחב ויכול לכנס בקלות עדיין אסור במקום שרגלים לקשור, מחמת חשש שמה יקשור. ועל פי זה כתב המשנה ברורה שרצועות של מנעלים ומכנסים שרגליו לקשור בראשן אפילו אם הנקב רחב אסור להחזירן.

העולה לדינא:

אין שום דרך להחזיר את חוטי היו-יו סיני בשבת בשביל בנו שרוצה שיתקנו, בין בחוט חדש, בין בישן, בין אם נכנס בטירחא, ובין אם נכנס בקלות.

אם מחויב ברכת המזון מדאורייתא כשביעה ע"י מאכלים אחרים

אליבא דהלכתא

הגאון רבי אברהם לוי שליט"א

שמעון נטל ידיו לסעודה דשנה, שכללה מלבד פרוסת לחם קטנה, בשר ודגים מרק וכו', לאחר שגמר את סעודתו, שכח האם כבר בירך ברכת המזון, ונפשו בשאלתו, האם הוא חייב לחזור ולברך מספק?

תשובה: השולחן ערוך (ס" קפד סעיף ד) כתב אכל ואינו יודע אם בירך ברכת המזון אם לאו צריך לברך מספק, מפני שהיא מן התורה, ובמשנה ברורה (סימן קפד ס"ק ג) הוסיף שהכוונה לחזור כל ברכת המזון אף ברכה רביעית שאינה אלא מדרבנן כי היכי דלא לזלוזיל בה.

והגמגן אברהם (ס"ק ה) הוסיף שדווקא כששבע חייב לחזור לברך וטעמו כי אם אכל פחות מכדי שביעה חייב לברך רק מדרבנן וספק דרבנן לקולא והצל"ח (ברכות כ:) חלק על הגמגן אברהם לומר שכל שתקנו רבנן כעין דאורייתא תקון, אך המשנה ברורה (ס"ק טו) פסק כהגמגן אברהם וראייתו מספר החינוך (מצוה תל) שכתב להלכה שאם לא שבע והסתפק אם בירך אינו חוזר ומברך. אך עדיין יש לדון האם חייב מדאורייתא רק כשאל כדי שביעה מהפת עצמו או ששאר המאכלים מצטרפים לשיעור שביעה, והנה הפרי מגדים (אשל אברהם סימן קפד סק"ח) כתב, שבשביל להתחייב מהתורה צריך שיהיה שבע מפת לבד וכתב הביה"ל (שם סעיף ו ד"ה בכזית) שאין כוונת הפמרי מגדים לאוכל דבר ללפת את הפת, שזה וודאי מצטרף שזה דרך אכילה.

ולכאורה כוונת הביאור הלכה למאכלים שנאכלים עם הפת ממש, אבל הבשר והדגים שנאכלים בפני עצמם לא מצטרפים, ואף שבשר ודגים נחשבים כמאכלים שנאכלים עם הפת וכמו שרואים בשולחן ערוך (סימן קעז ס"א) שכתב "ללפת בהם את הפת, כגון: בשר, ודגים, וביצים, וירקות, וגבינה, ודייסא ומיני מלוחים.

אך נראה, שכיון שהמשנה ברורה הוכיח מהגמגרא שמישם ואוכל בליפתן שזו דרך אכילה, ושם בוודאי הכוונה לדברים שמלפתים את הפת ממש, כי הרי דנים על שיעור אכילה ובוודאי שיעור אכילה לא נמדד עם אכילה של בשר בפני עצמו, וא"כ לדעת המשנה ברורה אם שבע רק מהבשר והדגים אינו חייב מהתורה ואינו חוזר מספק.

אך לכאורה מדברי בעל המאור (מסכת ברכות כט.) שכתב "וכל מה שבא בתוך הסעודה הוא מכלל השביעה דכתיב בה ואכלת ושבעת וברכת", נראה שכל המאכלים מצטרפים לשיעור של שביעה, וכן פסק בהלכות קטנות (ח"ב סימן רכז), ובש"י חמד (מערכת ברכות ס"ד אות יד) כתב שאם אכל כביצה ונהיה שבע בגלל שאר המאכלים והוא מסופק אם בירך ברכת המזון חייב לברך כיון שיש לצרף את דעת הפוסקים שחייב כביצה הוא מן התורה, (ובדרך כלל בכל ספק המקרה הוא שאכל שיעור של כביצה כי האוכל פחות מכביצה לא יכול לברך על נטילת ידיים).

עוד נראה שבוודאי יש לצרף גם את דעת הצ"ח שהבאנו בתחילת דברינו שאף האוכל פחות מכדי שביעה אם מסופק אם בירך ברכת המזון חוזר ומברך. העולה לדינא:

האוכל שיעור של כביצה מפת ולא שבע אך שבע משאר מאכלים ומסופק אם בירך ברכת המזון, נחלקו הפוסקים אם חייב לברך שוב מספק ולכתחילה יטול ידיו ללא ברכה ויברך המוציא ויאכל כזית פת ויברך ברכת המזון, אך המברך ברכת המזון שוב גם ללא אכילה נוספת יש לו על מה לסמוך.

עניינא דיומא

המשך מעמ' ה' הרה"ג רבי מרדכי דוד ברנדסדורפר

אכילת בשר ושתית יין

לג. נוהגים שאין אוכלים בשר ושותים יין מראש חודש, ואף ביום ראש חודש עצמו שהוא יום שמחה אסור, משום שהוא ראש חודש הפורענות, ועוד שביום הזה נסתלק אהרן הכהן (כה"ח ס"ק קכה).

לד. בשר עוף גם נכלל בכלל האיסור, וכן תבשיל שנתבשל בו בשר אסור באכילה, וכל שכן השומן והרוטב של הבשר עצמו (מ"ב), אבל לבשל תבשיל בקדירה של בשר מותר אפילו בקדירה בן יומא (כה"ח).

לה. אם נפל בשר לתבשיל ויש שישים כנגדו, מותר לאכול התבשיל, ואם אין בו שישים יכול לטעמו אם יש בו טעם בשר, ואם אין בו טעם בשר מותר (מ"ב ושע"ז), וכן מיני מזונות שנתנים בהם יין, אם אין מורגש בהם טעם יין מותר לאכלם (בה"ט סק"ט).

לו. יש מתירים לטעום מעט מן התבשיל כשמבשל בשר לכבוד שבת או לצורך שאר סעודת מצוה, מפני שאין זה בכלל טעימה האסורה משום שמחה (קובץ מבית לוי), ויש אומרים שמוותר דוקא אם יטעום ויפלוט מיד (שו"ת התעוררות תשובה).

סעודת מצוה

לז. בסעודת מצוה כגון ברית מילה, פדיון הבן, סיום מסכתא, מותרים לאכול בשר ולשתות יין, וכן מותר לשתות היין של 'כוס ברכת המזון' ולחלקם מכוס של ברכה לכל המסובים (מ"ב סקע"ב).

לח. ועד 'שבוע שחל בו' מותר להזמין כל הקרובים והרעים שהדרך להזמיןם לסעודת מצוה גם בזמנים אחרים, וכן אשתו ובניו בכלל זה, שמתירים הם בבשר ויין (מ"ב סקע"ה), אבל ב'שבוע שחל בו' אינו מותר רק להזמין מצומצם בלבד, חוץ מבעלי השמחה והקרובים הפסולים לעדות (מ"ב סקע"ז).

שתיית יין הבדלה

לט. לשתות יין הבדלה בתשעת הימים, מחלו' המחבר והרמ"א בזה, להמחבר מותר לשתות, ולהרמ"א במקום דאיכא תינוק שהגיע לחינוך נותנים להתינוק לשתותו, ואם לאו שותה המבדיל בעצמו, ולמעשה המנהג אצל הרבה גדולי ישראל שאפילו במקום דאיכא תינוק שותה המבדיל בעצמו כדברי המחבר.

להצטרפות לקבלת העלון במייל: newsletter.mechubarim@gmail.com